

L'ENSENYAMENT SUPERIOR A ANDORRA

Montserrat Casalprim Ramonet, Rosa Maria Mandicó
i Florenci Pla Altisent
Universitat d'Andorra

Resum

En l'àmbit educatiu, Andorra presenta, entre altres, la singularitat que hi conviuen tres sistemes educatius: l'andorrà, el francès i l'espanyol. Cadascun d'ells és present a les etapes d'ensenyament obligatori, batxillerat i formació professional.

En aquest treball s'introdueixen els orígens i l'evolució de l'ensenyament superior a Andorra, des de l'any 1988 fins a l'actualitat, posant l'èmfasi en la creació i desenvolupament de la Universitat d'Andorra, creada l'any 1997, com a única universitat pública que té com a missió donar resposta a les necessitats d'ensenyament superior (professional i universitari) del país, en el marc del sistema educatiu andorrà.

També s'analitza l'estructura dels plans d'estudis, les diferents metodologies d'aprenentatge i les col·laboracions institucionals, que configuren el model formatiu de la Universitat d'Andorra, caracteritzat, des del seu inici, per una alta capacitat de dinamisme i flexibilitat. Aquest model es basa en un ensenyament personalitzat que combina la formació virtual amb la formació presencial, fet que permet oferir una formació flexible, de qualitat i sostenible dins de l'espai europeu d'ensenyament superior (EEES).

El treball finalitza amb la descripció de l'EEES i l'adaptació que hi ha fet Andorra i els països veïns.

Paraules clau: ensenyament superior, formació universitària, flexibilitat, mobilitat, aprenentatge electrònic (*e-learning*), espai europeu d'ensenyament superior

Resumen

A nivel educativo, Andorra presenta diferentes singularidades, entre otras, el hecho que conviven tres sistemas educativos diferentes: el andorrano, el francés y el español. Cada uno de ellos se encuentra presente en las etapas de enseñanza obligatoria, bachillerato y formación profesional.

En el presente trabajo se introducen los orígenes y la evolución de la educación superior en Andorra, desde el año 1988 hasta la actualidad, haciendo énfasis en la creación y desarrollo de la Universidad de Andorra, creada el año 1997, como única universidad pública que tiene como misión dar respuesta a las necesidades de educación superior (profesional y universitaria) del país, en el marco del sistema educativo andorrano.

También se analizan la estructura de los planes de estudio, las distintas metodologías de aprendizaje y las colaboraciones institucionales que configuran el modelo

formativo de la Universidad de Andorra, caracterizado desde sus inicios por su alta capacidad de dinamismo y flexibilidad. Este modelo se basa en una enseñanza personalizada que combina la formación virtual con la presencial, lo cual le permite ofrecer una formación flexible, de calidad y sostenible dentro del Espacio Europeo de Educación Superior (EEES).

El trabajo finaliza con la descripción del EEES y la adaptación a este espacio que han hecho Andorra y los países vecinos.

Palabras clave: educación superior, formación universitaria, flexibilidad, movilidad, *e-learning*, Espacio Europeo de Educación Superior

Abstract

In the educational field Andorra is unique for reasons including its three coexisting educational systems: the Andorran, the French and the Spanish. All the educational stages can be found in all three systems: elementary (compulsory) education, secondary education and vocational training.

This study traces the origins and the evolution of higher education in Andorra, from 1988 to the present emphasizing the creation and the development of the Universitat d'Andorra as the only public university in the country and meeting the needs of higher education (vocational and university) in the country, within the framework of the Andorran educational system.

We also analyze the structure of the curricula, the different learning methodologies and the institutional partnerships that make up the training model of the Universitat d'Andorra, which has been characterized from its beginnings by a high capacity for dynamism and flexibility. This model is based on personalized education that combines classroom training with *e-learning*, offering sustainable, flexible and quality training within the European Higher Education Area (EHEA).

The work ends with the description of the EHEA and the adaptations made to it in Andorra, Spain and France.

Key words: higher education, university training, flexibility, mobility, *e-learning*, European Higher Education Area (EHEA)

1. Introducció

Andorra és un país petit, de 468 km², amb 78.115 habitants,¹ on conviuen tres sistemes educatius diferents: l'andorrà, el francès i l'espanyol. Tots ells estan presents en les etapes d'ensenyament obligatori, batxillerat i formació professional. Pel que fa a l'ensenyament superior, l'oferta es concentra principalment en el sistema educatiu andorrà.

1. Font: web de l'Institut d'Estadística del Ministeri de Finances del Govern d'Andorra (www.estadistica.ad).

L'ensenyament superior a Andorra s'inicia l'any 1988 amb la creació de l'Escola Universitària d'Infermeria i l'Escola d'Informàtica. L'objectiu en aquest inici va ser donar resposta a la demanda del país de professionals formats en aquests àmbits. La bona acollida dels estudiants formats dins de l'entorn professional especialitzat, tant dins del país com fora, ha permès la consolidació i reconeixement d'aquesta oferta formativa dins i fora de les nostres fronteres.

Prèviament a aquest inici, el 1984 s'obre a la Seu d'Urgell una seu de la Universitat Nacional d'Educació a Distància (UNED). No es tracta d'una oferta d'ensenyament superior dins del país, però, gràcies a la seva proximitat, representa un complement a les titulacions que s'ofereixen a Andorra i permet l'accés a la formació universitària de les persones del país que per motius professionals o personals no poden seguir els estudis amb la metodologia tradicional. Les seves tutories en horaris adaptats als professionals i la seva metodologia d'ensenyament a distància amb continguts desenvolupats en llibres de text permeten ampliar el col·lectiu al qual es dirigeix la formació universitària.

El 1994 s'amplia l'oferta d'estudis d'ensenyament superior amb l'inici del Brevet Technicien Supérieur (BTS), en l'àmbit de la gestió de la petita i mitjana empresa, del sistema educatiu francès. Aquesta nova oferta contribueix una vegada més a donar resposta a les necessitats de professionals del país.

El 1997 es crea la Universitat d'Andorra, com a única universitat pública del sistema educatiu andorrà, que acull les dues antigues escoles universitàries en una mateixa institució i amplia l'oferta de titulacions que s'ofereixen amb la creació del Centre d'Estudis Virtuals. És amb aquesta nova oferta que s'inicia la formació universitària al país mitjançant una metodologia d'aprenentatge virtual que permet l'accés a la formació universitària sense necessitat d'horaris ni desplaçaments i amb un seguiment personalitzat i l'accés al coneixement a través d'un entorn virtual d'aprenentatge: el campus de la Universitat Oberta de Catalunya (UOC), institució amb la qual s'havia signat un conveni de col·laboració.

L'esperit de col·laboració amb institucions estrangeres ja formava part de les escoles universitàries d'Infermeria i d'Informàtica, que ofe-

rien als estudiants del país la possibilitat de continuar els estudis o de fer les etapes formatives en institucions dels països veïns.

Durant el curs 2004-2005, seguint les directrius establertes al Model estratègic de la Universitat d'Andorra 2003-2007, es va posar en funcionament un entorn virtual d'aprenentatge propi que va permetre el desenvolupament de programes de continguts específics d'Andorra, dirigits a un públic internacional. Els primers programes que es van oferir van ser els de l'àmbit del dret andorrà i de la història econòmica d'Andorra. D'aquesta manera, la Universitat d'Andorra comença una nova missió com a divulgadora del coneixement d'Andorra fora de les nostres fronteres.

L'arribada recent de dues universitats privades al país, el 2008 la Universitat de les Valls i el 2010 la Universitat Oberta La Salle, representa una nova ampliació de l'oferta de formacions universitàries al país, al mateix temps que la complementa i diversifica.

Aquesta comunicació s'estructura en sis apartats. En el primer, en el qual ens trobem, es fa una introducció històrica de l'ensenyament superior a Andorra; en el segon, es defineix l'estructura dels plans d'estudi que ofereix la Universitat d'Andorra des del seu inici i la flexibilitat que hi incorporen. En el tercer apartat es descriu la metodologia d'aprenentatge utilitzada en els diferents plans d'estudis des de l'inici fins a l'actualitat, fent èmfasi en la incorporació de l'ús de l'entorn virtual d'aprenentatge en aquesta metodologia. En el quart apartat es descriu breument el desenvolupament de l'espai europeu d'ensenyament superior (EEES), al qual pertanyen els actuals plans d'estudi de la Universitat d'Andorra. En el cinquè apartat es troben les conclusions del treball, i finalment, el darrer apartat conté les referències bibliogràfiques.

2. L'estructura dels plans d'estudi de la Universitat d'Andorra

Des del seu inici, els plans d'estudis de la diplomatura en Infermeria i del diploma professional avançat en Informàtica han inclòs dins de l'itinerari curricular les etapes formatives en institucions del sector professional corresponent del país. Aquesta orientació ha permès l'acostament de la Universitat a les necessitats professionals i

l'adequació i adaptació dels continguts a aquestes necessitats, amb la voluntat de donar-hi resposta i de formar professionals competents per exercir al nostre entorn.

Durant el curs 1993-1994 es van iniciar els estudis de primer cicle en Informàtica de Gestió, que incorporaven dins del seu itinerari curricular matèries optatives i de lliure elecció amb l'objectiu de donar diferents especialitats possibles dins del mateix pla d'estudis. La mida reduïda de la Universitat i del volum d'estudiants obligaven que aquesta oferta presencial fos mínima, i aquesta realitat representava oferir als estudiants poques oportunitats d'escollir entre diferents especialitats. Aquesta realitat va incentivar la cerca d'institucions col·laboradores que permetessin ampliar l'oferta d'especialitats, i va néixer, el curs 1996-1997, un nou programa de formació: el CPP (Curs de Perfeccionament Professional), que s'ofereix cada any amb el patrocini de diferents institucions privades del país interessades a formar els seus professionals en àmbits específics de les diferents titulacions reglades que ofereix la Universitat. És d'aquesta manera que el programa CPP representa al mateix temps que una especialització per als estudiants universitaris un acostament a l'entorn professional, un reciclatge per als professionals del sector i una introducció dels estudiants a allò que en el futur haurà de ser la seva formació continuada. Aquest programa s'ofereix presencialment a la Universitat d'Andorra, on s'uneixen els dos col·lectius (estudiants i professionals del sector) a la mateixa aula, i disposa del finançament extern dels professionals que el segueixen com a formació continuada i de les institucions que el patrocinen.

Podem dir, doncs, que des de l'inici els plans d'estudi de la Universitat d'Andorra incorporen un component important d'aproximació als sectors professionals del país a través de les estades formatives en altres institucions (mobilitat presencial –Casalprim et al., 2007) i del programa CPP (mobilitat institucional –Casalprim et al., 2007).

A partir del curs 2002-2003, continuant la voluntat d'ampliar l'oferta d'especialitats dels estudiants de la Universitat d'Andorra, s'estableix una col·laboració amb la Universitat Politècnica de Catalunya que amplia la mobilitat presencial en permetre als estudiants de la Universitat d'Andorra estudiar un semestre a la Universitat veïna, al mateix temps que els permet optar a una doble titulació.

La creació del Centre d'Estudis Virtuals el 1997 i la col·laboració amb la Universitat Oberta de Catalunya (UOC) permeten ampliar l'oferta de titulacions universitàries al país i el públic al qual es dirigeixen, al mateix temps que representen la introducció d'una nova metodologia d'aprenentatge a la Universitat: la metodologia virtual. La complementació d'aquesta metodologia a la presencial, com a nova metodologia d'aprenentatge (*blended learning*) estesa actualment a tots els plans d'estudis de la Universitat, és desenvolupada en l'apartat 3.

L'any 2003 s'amplia el conveni de col·laboració amb la UOC per tal de permetre la incorporació d'algunes assignatures als plans d'estudis presencials de la Universitat d'Andorra i ampliar novament d'aquesta manera l'oferta d'especialitats, alhora que introdueix un nou tipus de mobilitat dels estudiants: la mobilitat virtual (Casalprim et al., 2007).

Les darreres formacions universitàries de primer cicle presencials que ofereix la Universitat d'Andorra (en l'àmbit de la gestió d'empreses, des de l'any 2002, i en l'àmbit de les ciències de l'educació, des de l'any 2007) ja han incorporat des de l'inici la mobilitat presencial (estades formatives i col·laboració amb institucions universitàries estrangeres per estudiar-hi algun semestre), la mobilitat institucional (CPP) i la mobilitat virtual (ampliació de l'oferta d'especialitats amb assignatures de la UOC seguint una metodologia virtual).

3. La metodologia mixta (*blended learning*)

A partir del curs 1997-1998, la Universitat d'Andorra ha ampliat de manera considerable l'oferta de formacions, mitjançant una metodologia d'aprenentatge virtual, gràcies a convenis de col·laboració amb universitats estrangeres. Aquesta metodologia ha permès acostar la Universitat a un col·lectiu d'estudiants amb responsabilitats personals i professionals que els impediien de seguir una formació mitjançant la metodologia tradicional.

Aquesta primera experiència va permetre, el curs 2003-2004, la introducció d'assignatures optatives en format virtual i en col·laboració amb altres universitats als plans d'estudi presencials de la Universitat d'Andorra, la qual cosa representa l'ampliació més important de l'oferta d'especialitats.

A partir del curs 2004-2005 es posa en funcionament un entorn virtual d'aprenentatge propi de la Universitat d'Andorra que ha significat una eina de suport i un complement de les formacions presencials i ha facilitat el seguiment individualitzat dels estudiants i l'adaptació a les seves particularitats. Aquestes tendències són considerades fonamentals en el procés d'adaptació al nou EEES.

L'entorn virtual d'aprenentatge de la Universitat d'Andorra també ha permès desenvolupar matèries de continguts específics d'Andorra, que han aportat un grau addicional de flexibilitat als plans d'estudi que s'ofereixen en format virtual, en col·laboració amb universitats estrangeres. Aquesta nova oferta també ha permès exportar continguts específics d'Andorra a estudiants d'altres universitats i difondre la nostra cultura fora de les fronteres.

En aquest treball es completa la classificació desenvolupada per Sabrià et al. (2007), amb els darrers canvis als programes de la Universitat d'Andorra. En funció de la presència de l'ús de l'entorn virtual en la metodologia d'aprenentatge de cada pla d'estudis, de més presència a menys presència, es classifica cada programa seguint la proposta de Simonson i Barberà (2007) en cinc modalitats que es resumeixen a la taula següent:

Taula 1. Modalitats d'aprenentatge dels programes de la Universitat d'Andorra

Presència de les TIC (ús de l'entorn virtual d'aprenentatge)	Model de curs	Curs
Total (100%)	Curs virtual	Assignatures de continguts específics d'Andorra (Dret andorrà, Història econòmica, Patrimoni cultural...) Bàtxelor en Administració d'Empreses (si l'estudiant escull aquesta opció) Bàtxelor en Comunicació Bàtxelor en Dret Bàtxelor en Humanitats Bàtxelor en Informàtica (si l'estudiant escull aquesta opció) Bàtxelor en Llengua Catalana

Alta (+50%)	Curs ascendent virtual	Bàtxelor en Administració d'Empreses (si l'estudiant escull aquesta opció) Bàtxelor en Informàtica (si l'estudiant escull aquesta opció) Curs d'accés a la universitat per a més grans de 25 anys Postgrau en Direcció Bancària
Moderada (50%)	Curs equilibrat	Bàtxelor en Administració d'Empreses (si l'estudiant escull aquesta opció) Bàtxelor en Informàtica (si l'estudiant escull aquesta opció)
Baixa (-50%)	Curs ascendent presencial	Tots els programes de formació reglada presencials: Bàtxelor en Administració d'Empreses Bàtxelor en Ciències de l'Educació Bàtxelor en Infermeria Bàtxelor en Informàtica Diploma professional avançat en Administració i Finances Diploma professional avançat en Informàtica de Gestió
Molt baixa (-5%)	Curs presencial	Tots els programes de formació continuada (postgraus i cursos d'actualització) que no siguin específicament amb component virtual.

Font: elaboració pròpia

3.1. Curs virtual

Els plans d'estudis de la Universitat d'Andorra que s'ofereixen seguint una metodologia 100% virtual són els de les titulacions reglades que s'ofereixen en col·laboració amb la Universitat Oberta de Catalunya. Aquesta oferta es va iniciar el curs 1997-1998 amb l'objectiu d'oferir formació universitària a la població del país que per motius professionals o personals no tenia disponibilitat horària per poder assistir a les classes.

El curs 2004-2005, amb el nou entorn virtual d'aprenentatge de la Universitat d'Andorra, es va poder introduir als plans d'estudis de les formacions ofertes amb altres institucions en format virtual els continguts específics d'Andorra, que alhora es van oferir de manera independent per tal de complementar els estudis universitaris dels estudiants d'altres universitats o per tal de difondre la cultura del país a qualsevol persona interessada. L'oferta actual d'aquests continguts és:

- Constitució i altres fonts del dret d'Andorra
- Dret civil d'Andorra
- Dret processal civil i dret internacional privat
- Dret públic d'Andorra
- Entorn comunicatiu d'Andorra (previst desenvolupar-la durant el curs 2012-2013)
- Entorn empresarial d'Andorra
- Història econòmica de l'Andorra contemporània
- Llengua i literatura a Andorra i als Pirineus (previst desenvolupar-la durant el curs 2012-2013)
- Patrimoni cultural d'Andorra

El curs 2011-2012 s'han començat a oferir alguns dels bàtxelors presencials, també amb metodologia 100% virtual. Els plans d'estudis del bàtxelor en Administració d'Empreses i del bàtxelor en Informàtica han pogut ser seguits amb una metodologia 100% virtual utilitzant el campus virtual de la Universitat d'Andorra i amb el seguiment personalitzat del professorat propi de la mateixa Universitat. En aquests casos, l'estudiant ha pogut triar la modalitat d'ensenyament que s'adequa més a les seves necessitats, la qual cosa li ha permès una combinació mixta que doni una resposta més dirigida a les seves particularitats.

El paper del professor en aquesta metodologia és el de planificar la formació abans de l'inici del curs per tal que es disposi d'un pla docent en el qual s'especifiqui la informació següent:

- Calendari detallat dels diferents terminis previstos per a l'assoliment dels objectius d'aprenentatge.
- Activitats d'avaluació continuada que garanteixin l'assoliment dels objectius d'aprenentatge.
- Materials didàctics (bibliografia bàsica i complementària, articles, lectures, recursos electrònics...) en els quals estiguin detallats els continguts del programa.

Els materials didàctics utilitzats en aquests programes no estan especialment dissenyats per facilitar l'autoaprenentatge. És per aquest motiu que és fonamental el paper del professor com a dinamitzador d'aquests continguts. En començar la formació, el professor ha de dinamitzar l'aula virtual, orientar el procés d'aprenentatge de manera

personalitzada (respondre missatges, atendre consultes d'estudiants, proposar activitats individualitzades, proposar tutories presencials...) i avaluar els estudiants.

Pel que fa a l'estudiant, ha de ser responsable del seu propi procés d'aprenentatge, utilitzant els diferents mitjans de suport de què disposa, la major part dels quals estaran disponibles a l'entorn virtual d'aprenentatge.

En aquest tipus de metodologia, la presencialitat només és obligatòria en el moment de l'avaluació. L'avaluació continuada només podrà excloure l'examen final si és presencial; en cas que es tracti de lliuraments a l'aula virtual, només podran ser un complement a la qualificació de l'examen final presencial.

3.2. Curs ascendent virtual (*blended learning*)

Els plans d'estudis de la Universitat d'Andorra que s'ofereixen seguint una metodologia ascendent virtual (*blended learning*: mixta presencial-virtual), amb més del 50% de virtualitat, són els dels bàtxe-lors en Administració d'Empreses i d'Informàtica, si l'estudiant escull aquesta modalitat. En aquests programes, com ja s'ha dit, a partir del curs 2011-2012 s'ha començat a oferir la possibilitat que l'estudiant triï la metodologia d'aprenentatge. En cas que les necessitats de l'estudiant requereixin una metodologia mixta, podria acollir-se a aquesta possibilitat. En aquest cas estaríem parlant d'estudiants que no poden assistir a les classes presencials, però que sí que volen seguir l'avaluació continuada presencial, assistint de manera periòdica a les sessions en què s'avalua. També poden sol·licitar tutories de consulta presencials amb el professorat.

També s'ofereix en aquesta modalitat el curs d'accés a la universitat per a persones més grans de 25 anys. Aquest programa ofereix tutories presencials per a cada assignatura un cop al mes en horari nocturn, i el seguiment del procés d'aprenentatge es fa a través de l'entorn virtual.

Durant el curs 2012-2013 està previst oferir un postgrau en Direcció Bancària, en col·laboració amb la Barcelona School of Management de la Universitat Pompeu Fabra, dirigit als professionals d'institucions financeres del país i de fora, en el qual se seguirà una metodologia ascendent virtual.

En aquesta metodologia, el paper del professor coincideix amb el descrit al curs virtual, amb la incorporació de les tutories presencials i la possibilitat de seguir una avaluació continuada presencial.

L'estudiant controla el seu propi procés d'aprenentatge, que desenvolupa principalment seguint la metodologia virtual.

3.3. Curs equilibrat (*blended learning*)

Els plans d'estudis de la Universitat d'Andorra que s'ofereixen seguint una metodologia equilibrada (*blended learning*: mixta presencial-virtual), amb el 50% de virtualitat, són els dels bàtxelors en Administració d'Empreses i d'Informàtica, si l'estudiant escull aquesta opció. En aquest cas estaríem parlant d'un component de presencialitat afegit a la metodologia anterior que es concretaria en la possibilitat d'assistir a algunes de les classes presencials del programa.

3.4. Curs ascendent presencial (*blended learning*)

Els plans d'estudis de la Universitat d'Andorra que s'ofereixen seguint una metodologia ascendent presencial (*blended learning*: mixta presencial-virtual), amb menys del 50% de virtualitat, són tots els programes de formació reglada presencials de la Universitat d'Andorra. A partir del curs 2004-2005, en el qual es va posar en funcionament l'entorn virtual d'aprenentatge de la Universitat d'Andorra, totes les assignatures de les formacions reglades van disposar d'una aula virtual que ha de ser una eina de suport a l'estudiant i que cal que el professorat mantingui actualitzada.

L'estudiant disposa d'aquest espai amb un mínim d'informació de cada assignatura i amb la possibilitat d'utilitzar l'aula virtual com a espai de comunicació individualitzada amb el professorat o col·lectiva amb tots els participants de l'assignatura.

3.5. Curs presencial

Els plans d'estudis de la Universitat d'Andorra que s'ofereixen seguint una metodologia presencial també disposen d'una aula virtual, però el seu ús és inferior al 5%. Es tracta dels programes d'extensió

universitària dirigits al reciclatge i perfeccionament dels professionals, en els quals no es preveu específicament un component virtual. Aquests programes acostumen a fer-se en horaris adaptats a l'entorn professional al qual es dirigeixen i hi participa professorat molt divers. Tots ells són gestionats per un membre del personal docent fix, que és el responsable, conjuntament amb el coordinador acadèmic del programa, del manteniment de l'aula virtual i del trasllat dels dubtes dels estudiants al professor corresponent.

4. L'espai europeu d'ensenyament superior

Al model estratègic de la Universitat d'Andorra s'estableix una universitat d'estructura lleugera, que sigui dinàmica, flexible i creativa, tant en les formacions com en la seva organització, i adaptada a la realitat social i econòmica del país, actual i futura. S'estableix també que dins d'aquesta realitat social hi ha l'adaptació de la Universitat d'Andorra a l'espai europeu d'ensenyament superior (EEES).

Aquest procés s'inicia amb la Declaració de la Sorbona (1998) i es consolida i amplia amb la Declaració de Bolonya (1999) (*Bologna Process Stocktaking*), en la qual els ministres europeus d'Educació van encomanar als estats membres de la Unió Europea desenvolupar i implantar als seus països les actuacions següents:

1. Estructurar les titulacions en tres cicles, que la Universitat d'Andorra ha establert en un primer cicle de tres anys (bàtxelor), un segon cicle de dos anys (màster) i un tercer cicle de tres anys (doctorat).
2. Computar la càrrega acadèmica dels estudis amb crèdits ECTS (*European credits transfer system*), que tenen en compte la dedicació de l'estudiant, i no sols les hores de classe.
3. Avaluar i certificar la qualitat de l'educació superior mitjançant un organisme independent.
4. Fomentar la mobilitat dels estudiants entre universitats d'Europa i facilitar i promoure les titulacions conjuntes (i dobles).
5. Adoptar un sistema de titulacions comparable mitjançant la introducció d'un suplement europeu al títol.

Aquestes actuacions es consoliden als comunicats de les reunions posteriors de ministres europeus: Praga (2001), Berlín (2003), Bergen (2005), Londres (2007), Lovaina (2009), Budapest-Viena (2010) i Bucarest (2012).

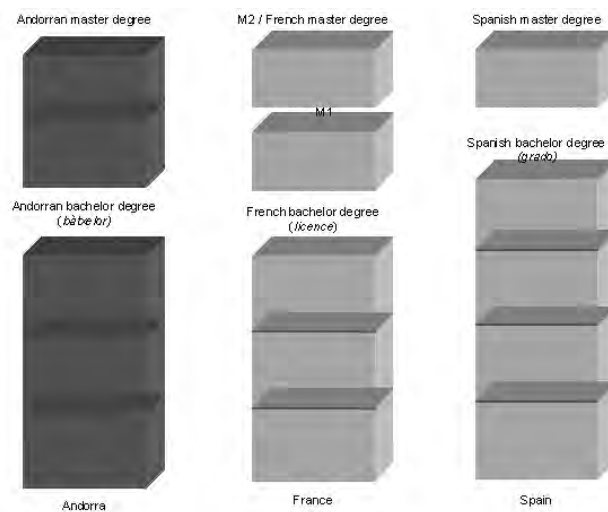
El Procés de Bolonya destaca com un factor important per assolir els objectius proposats per l'EEES la promoció de la mobilitat de professors, estudiants i personal d'administració i serveis. Aquest és un mecanisme que contribueix a l'entesa entre diferents cultures i a l'adquisició de competències interculturals, al mateix temps que permet unir esforços en el desenvolupament del coneixement i la innovació. Tots aquests factors són necessaris per a la formació dels professionals del futur en la nostra societat globalitzada. Però cal tenir en compte els problemes relacionats amb la mobilitat, identificats en els darrers informes de l'Associació Europea d'Universitats, especialment al *Trends III* (Reichert i Tauch, 2003), *IV* (Reichert i Tauch, 2005) i *V* (Croisier et al., 2007), i que podem resumir en dos: el cost addicional i la problemàtica actual sobre el reconeixement acadèmic.

Andorra és un país amb una estreta relació amb altres països veïns en tots els àmbits, entre ells l'acadèmic. En el nivell preuniversitari, al país hi conviuen tres sistemes educatius (l'andorrà, l'espanyol i el francès), i en el nivell universitari, la majoria dels estudiants segueixen els estudis a l'estranger. En aquest entorn, la Universitat d'Andorra, com hem vist, ha establert des de l'inici col·laboracions amb universitats estrangeres amb l'objectiu d'afavorir l'ampliació de la flexibilitat dels seus plans d'estudis i la mobilitat dels estudiants, així com l'establiment d'acords de reconeixement de les seves titulacions als països veïns.

En aquest context, el problema del cost addicional s'ha resolt mitjançant un sistema de beques de mobilitat del Govern d'Andorra gestionades per la mateixa Universitat, i pel que fa al reconeixement acadèmic, com hem vist, s'ha anat resolent històricament mitjançant diferents fórmules de col·laboració amb universitats estrangeres, si bé és cert que, paradoxalment, la definició de l'EEES ha representat una dificultat addicional en aquest tipus de col·laboracions (no amb França, però sí amb Espanya) i una necessitat d'adaptar-les perquè continuïn sent vàlides en el nou entorn.

Espanya i França, els dos estats veïns amb els quals la Universitat d'Andorra estableix la major part de les col·laboracions, han adoptat fórmules diferents d'adaptació al nou EEES. França, igual com Andorra, ha adoptat un primer cicle de tres anys (180 crèdits europeus) i un segon cicle de dos anys (120 crèdits europeus). Espanya ha optat per un primer cicle de quatre anys (240 crèdits europeus) i un segon cicle d'un any (60 crèdits europeus). Aquesta divergència dificulta la possibilitat d'establir titulacions conjuntes o dobles titulacions de primer cicle amb Espanya, i representa la necessitat de redefinir les col·laboracions establertes entre la Universitat d'Andorra i altres universitats espanyoles en les quals hi havia la doble titulació, com es pot veure en la il·lustració 1.

Il·lustració 1. Estructura dels plans d'estudis de formacions reglades en el marc de l'EEES, a Andorra i als països veïns

Font: Casalprim et al., 2008. Graph 6

5. Conclusions

Aquesta comunicació fa una introducció històrica de l'oferta de formacions d'ensenyament superior a Andorra des de l'inici, amb la creació de les dues escoles universitàries que posteriorment es van in-

tegrar a la Universitat d'Andorra, creada l'any 1997 com a única universitat pública del país fins a l'actualitat, que són dues noves universitats privades, la Universitat de les Valls i la Universitat Oberta La Salle.

L'objectiu principal de la comunicació és descriure l'evolució de l'estructura dels plans d'estudi que ofereix la Universitat d'Andorra fent èmfasi en l'elevat grau de flexibilitat que incorporen des de l'inici, fruit de la col·laboració entre aquesta Universitat i altres institucions del país i de fora.

També s'hi descriu la metodologia d'aprenentatge utilitzada en els diferents plans d'estudi de la Universitat d'Andorra i el procés d'introducció de l'ús de l'espai virtual d'aprenentatge en aquesta metodologia.

6. Referències

- BATES, A. W. *Cómo gestionar el cambio tecnológico. Estrategias para los responsables de centros universitarios*. Barcelona: Gedisa, 2001.
- BATES, T. *Technology, E-learning and Distance Education*. London; New York: Routledge, 2003.
- BURBULES, N.; TORRES, C. A. *Globalization and Education. Critical Perspectives*. London: Routledge, 2000.
- CASALPRIM RAMONET, M.; LARRAZ RADA, V.; NICOLAU I VILA, M.; SABBRIÀ BERNADÓ, M.; SAZ PEÑAMARÍA, A. «Syllabus flexibility and Adaptation to the new European Higher Education Area through the Inclusion of e-Learning». *ECEL, 7th European Conference on e-Learning*. Cyprus, 2008.
- CASTELLS, M. *La era de la información: economía, sociedad y cultura. Vol. I: La sociedad red*. Madrid: Alianza, 1997.
- DRUCKER, P. F. «The New Society of Organizations». *Harvard Business Review* (1992).
- DRUKER, P. *El management del siglo XXI*. Barcelona: Edhasa, 2000.
- DUART, J. M.; SANGRÀ, A. *Aprender en la virtualidad*. Barcelona: Gedisa, 2000.

- DUART, J. M.; KISELYOVA, E. «The Open University of Catalonia: A Local-global University Model». A: TAPIO [et al.]. *Global Peace Through the Global University System*. Repuliken Finland: GUS, 2003.
- EGUIGUREN, M.; PARELLADA, M. FORMA. *La formació continuada a Andorra. Model organitzatiu i necessitats formatives*. 2007.
- EUA. *Trends V: Universities shaping the European Higher Education Area*. European University Association, 2007.
- EUROPEAN COMMISSION. «Progress towards the Lisbon objectives in education and training, 2006 report». *Comission Staff Working Paper* (2006).
- EUROPEAN UNIVERSITY ASSOCIATION. *Lisbon Declaration: Europe's Universities beyond 2010: Diversity with a Common Purpose*. Brussels; EUA, 2007.
- EUROPEAN UNIVERSITY ASSOCIATION. *Prague Declaration: European universities: looking to the future with confidence*. Brussels; EUA, 2009.
- EUROPEAN, M. E. «Declaració de la Sorbona». *Joint declaration of the European Ministers of Education*. 1998.
- EUROPEAN, M. E. «Declaració de Bolonya. The European higher education area». *Joint declaration of the European Ministers of Education*. 1999, 19.
- EUROPEAN, M. E. «Forward from Berlin: the role of Universities». *Joint declaration of the European Ministers of Education*. 2003.
- EUROPEAN, M. E. «Communiqué of the Conference of European Ministers Responsible for Higher Education on The European Higher Education Area». [Bergen] *Joint declaration of the European Ministers of Education*. 2005.
- EUROPEAN, M. E. «Declaració de Londres». *Joint declaration of the European Ministers of Education*. 2007.
- EUROPEAN, M. E. «Declaració de Lovaina». *Joint declaration of the European Ministers of Education*. 2009.
- EUROPEAN, M. E. «Declaració de Budapest-Viena». *Joint declaration of the European Ministers of Education*. 2010.
- GARCÍA, L. *Movilidad virtual vs movilidad física*, 2007. <http://www.uned.es/catedraunesco-ead/editorial/p7-9-2007.pdf>

- MINISTERI DE FINANCES. SERVEI D'ESTUDIS. *Andorra en xifres 2007*. Andorra: Govern d'Andorra, 2007. <http://www.estadistica.ad>.
- MINISTERS RESPONSIBLE FOR HIGHER EDUCATION. *Communiqué of the meeting of European Ministers in charge of Higher Education in Prague on May 19th 2001*. 2001.
- MINISTERS RESPONSIBLE FOR HIGHER EDUCATION *Communiqué of the Conference of Ministers responsible for Higher Education in Berlin on 19 September 2003*. 2003.
- MINISTERS RESPONSIBLE FOR HIGHER EDUCATION. *Communiqué of the Conference of European Ministers Responsibles for Higher Education. Bergen, 19-20 May 2005*. 2005.
- MINISTERS RESPONSIBLE FOR HIGHER EDUCATION. *London Communiqué. 18 May 2007*. 2007.
- REICHERT, S.; TAUCH C. *Trends in Learning Structures in European Higher Education III*. European University Association, 2003.
- REICHERT, S.; TAUCH, C. *Trends IV: European Universities Implementing Bologna*. European University Association, 2005.
- SABRIÀ BERNADÓ, B.; CASALPRIM RAMONET, M.; LARRAZ RADA, V. «Introducción de las TIC en la metodología de aprendizaje de los programas de formación de la Universitat d'Andorra». *XV Jornadas Universitarias de Tecnología Educativa*. San Sebastián, 2007.
- SIMONSON, M.; BARBERÀ, E. «Processos de planificació docent amb suport de TIC». A: *Del docent presencial al docent virtual: el procés educatiu*. Barcelona: Eureka Media, 2007.
- TERE, R. «Modelling the Virtual University». *Journal of Workplace Learning. Employee Counselling Today* (2000).